

Jan MICHL: Neobyčejně obyčejný rok 1938 (Všední a nevšední dny v přelomovém roce 1938 na Československu), Diplomová práce HÚ FF JU, České Budějovice 2006, 111 s. + 31 textových a obrazových příloh.

Posudek vedoucího diplomové práce

Diplomant Jan Michl si ve své diplomové práci *Neobyčejně obyčejný rok 1938 (Všední a nevšední dny v přelomovém roce 1938 na Československu)* si uložil za hlavní cíl zachytit všední i nevšední dny a částečně tak přiblížit společenský, politický a kulturní život na přelomu první a druhé republiky v uvedeném regionu a ve vymezeném časovém období, tedy svým způsobem každodenní život obyvatel Československa prostřednictvím archivních materiálů i literatury z roku 1938. Tato zdařilá diplomová práce, nikoliv snad počtem stran textu, přináší zajímavé obrazové přílohy a je přínosná, zejména pak pro úplné laiky. Diplomová práce je uvedena na s. 8 mottem, které pochází od Karla Čapka (ocitováno dle: R. KVAČEK – A. CHALUPA – M. HEJDUK, *Československý rok 1938*. Praha 1988. s. 1.): „*Ležet v samém středu Evropy znamená fatálně být uprostřed každé historické mly, která se kdy v Evropě strhla. Vskutku tato země nebyla ušetřena žádné srážky ras, kultur a ideí a platila svou krví za všechno, co se dalo s ostatní Evropou. A přece se tu po dvanáct století udržel malý a houževnatý národ nejzápadnějších Slovanů: udržel se mezi daleko mocnějšími sousedy a po většinu svých krvavých dějin se musel proti nim hájit... Tisíc let tradice stačí, aby se národ provždycky dobře naučil tomu obojímu: uhájit své bytí a celým svým srdcem, celou svou silou stát na straně míru, svobody a evropské i světové solidarity. To je jeho vůle i jeho krásný a osudový úděl...*“

Jedním z dílčích cílů bylo na základě studia archivních pramenů a literatury zachytit a přiblížit proměny v chování a přemýšlení lidí před a po mnichovském diktátu. V předložené práci autor využil dostupný dobový i soudobý český regionální tisk, pamětní knihy a kroniky, výpovědi svědků a v neposlední řadě množství pramenů, převážně úřední povahy, uložených v SOkA České Budějovice a SOA Třeboň. Tyto prameny mu poskytly zejména informace úřední provenience. Do této skupiny patřily policejní hlášení, vyhlášky, výsledky, oznámení policejních ředitelství a okresních úřadů atd. Autor též čerpal z některých pamětních knih a kronik a výpovědí svědků. Dalším pramenem, který pro jeho práci měl do určité míry vypovídající a dokreslující hodnotu, byl obrazový materiál rozličné povahy, který je prezentován v přílohách v závěru práce. Jedná se o fotografie jak vojenské a reportážní povahy, tak i o momentky ze sportovního a společenského života. Ty získal díky vstřícnému

přístupu v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích a v SOKA České Budějovice nebo pocházely z jeho vlastní sbírky.

Autorovým záměrem bylo, pokud možno, pokusit se vyhnout tzv. „velkým dějinám či událostem“ a pokusit se částečně představit toto období z pohledu každodenního života na úrovni daného regionu. V předložené práci se proto zcela záměrně soustředil pouze na období vymezené dvanácti měsíci roku 1938. Základem všeho jeho usilování bylo hledání odpovědi na základní otázku: „Jakých bylo osm měsíců před Mnichovem v českobudějovickém regionu a jak se následná mnichovská dohoda a její důsledky odrazily do veřejného, společenského, kulturního života a chování obyvatel ve zbylých měsících roku 1938?“ To byla jedna z klíčových otázek, kterou si kladl a na kterou se ve své práci snažil částečně najít adekvátní odpověď či odpovědi. Důležitou okolností při psaní této práce bylo i to, že jej k výběru tohoto tématu navíc vedla skutečnost: *„že jsem se již v předchozích letech částečně věnoval problematice výstavby opevnění v jižních Čechách v tomto období a navíc k tomu přispěl i můj vztah k rodným Českým Budějovicím a okolí.“* (s. 9). K nalezení alespoň části odpovědi se pokusil využít informací, jak z množství dostupné literatury, tak i archivních pramenů a materiálů různorodého charakteru. Nejvíce zpráv o každodenním životě na Českobudějovicku čerpal z místního, soudobého tisku. Autor zjistil při svém studiu některých diplomových prací, že bylo nejvíce citováno a čerpáno především z Jihočeských listů. Proto ve své snaze, aby byly jeho informace pokud možno více objektivnější, neomezil se pouze na toto periodikum, ale využil téměř všech důležitých místních novin v této době vycházejících v českém jazyce. Při jejich rozboru se proto nevyhnul porovnání mezi nimi, neboť zprávy se v mnohých z nich lišily i díky tomu, ke které politické straně či korporaci patřily. Jednalo se o následující periodika: Budweiser Zeitung 1938, Českobudějovické noviny 1937 – 1938, Jihočech 1937 – 1938, Jihočeské listy 1937 – 1938, Jihočeské Večerní Slovo 1938, Republikán 1938, Technický jih 1938, Věstník sokolské župy Husovy 1938, Stráž lidu 1937 – 1938. Současně ukázal, která politická strana vydávala jím použitá periodika: Stráž lidu – list československé strany národně-socialistické; Republikán – list národního sjednocení; Jihočech – list československé sociálně demokratické strany dělnické; Českobudějovické noviny – list agrární strany. Dalším nelehkým úkolem bylo nenechat se ovlivnit (doslova „utopit“) množstvím zpráv a informací, které prameny podobného druhu obsahují a vybrat ty údaje, které mohly (podle názoru autora) co nejzřetelněji reflektovat tehdejší život a události. Proto využil především informace úřední provenience, jako byla policejní hlášení, vyhlášky, výsledky, oznámení policejních ředitelství a okresních úřadů atd. V neposlední řadě čerpal z některých pamětních knih a kronik a též výpovědí svědků. Dalším důležitým pramenem,

který pro jeho práci měl, možno říci vypovídající a dokreslující hodnotu, byl získaný obrazový materiál.

Ve své práci využil především metodu přímou. Při zpracovávání informací získaných studiem pramenů však uplatnil částečně metodu komparativní, progresivní a metodu oral history. Využití této metody však pro něj představovalo spíše doplňkovou metodu, na jejímž základě v závěru práce chtěl porovnat vzpomínky a způsob nahlížení na tragické zářijové dny ve třech rozdílných osudech pamětníků.

V Úvodu (s. 8-11) je obsažena informace zejména o motivech sepsované práce, o použitých pramenech, periodicích a literatuře. Následují čtyři kapitoly, které jsou těžištěm celé práce. První kapitola: Československý rok 1938 (s. 12-19) je rozčleněna do tří částí: 2.1 *Hospodářské a sociální poměry*, 2.2 *Kulturně-společenský život*, 2.3 *Politický vývoj a Mnichovská dohoda*. Druhá kapitola: Ke stručné historii Českobudějovicka (s. 20-22) ukazuje, věrna svému názvu 3.1 *České Budějovice, město na soutoku* a 3.2 *Národnostní vývoj*. Třetí kapitola: *Českobudějovický rok 1938* (s. 23-89) je těžištěm celé práce a zachycuje všech dvanáct měsíců pohnutého roku 1938. Čtvrtá kapitola: Vzpomínky na osmatřicátý (s. 90-96) přibližuje Vzpomínání první (J. Caletka), druhé (Adolf Klíma) a třetí (Marie Straková).

Následuje Závěr (s. 97-100), který představuje rekapitulaci výsledků dosaženého bádání. Autor si zde pokládá následující otázky: „*Jak hodnotit rok 1938? Jak hodnotit chování a život zdejších obyvatel? Již předchozí text naznačil, že bez politických událostí by to nebyl rok nikterak výjimečný. Hospodářská krize byla na ústupu. Lidí bez práce na počátku roku zřetelně ubylo a tento trend pokračoval i nadále. Divadla, biografy, zimní zasněžené kopce, kluziště – to byly oblasti, kam se většina obyvatel uchýlovala k úniku před zmiňovaným politickým napětím a stresem. Později se politická jednání a rozhodnutí začala čím dál více dotýkat i samotných obyvatel. Částečná cenzura, určitá opatření týkající se civilní obrany atd., to vše byly zásahy do soukromí a niter obyvatel. I přesto se nadále lidé bavili u koupališť, tužili svá těla na hřištích, tělocvičnách, sokolovnách, orlovnách atd. Nadále na víkendy odjížděli např. na Šumavu či jen uspořádali tradiční jednodenní nedělní túru na Kleť, Dívčí kámen nebo jen korzovali po náměstí či parcích a diskutovali o všem možném.*“ (s. 98-99). Právě zde uvádí následující závěrečné hodnocení: „*Z hlediska přínosu mé práce si myslím, že jsem určitým způsobem přiblížil do jisté míry někdy neprávem opomínaný časový úsek zdejších regionálních dějin. Jak jsem uvedl na začátku, nebylo z mé pozice možné uchopit toto téma v celé šíři a komplexní obšírnosti. Díky nepřebornému množství pramenné základny a množství přístupů k tématu se tak otevírá možnost pro další zkoumání následujícím badatelům.*“ (s. 100)

Práci ukončuje *Seznam odborných termínů a zkratk* (s. 101-102), *Seznam pramenů a literatury* (s. 103-109) a *Seznam příloh* (s. 110-111), celkem 31 vhodně vybraných a kvalitně reprodukováných fotografií. Diplomant se ve své diplomové práci dokázal vypořádat s náročností tématu. Jeho práce je přínosná i pro množství opomíjených informací. Důležité je, že obsahuje vlastní pečlivou a precizní badatelskou činnost diplomanta. Předložená DP není jen pouhým historickým a chronologickým přehledem dat, osob, událostí. Současně nám přináší i vlastní a osobité hodnocení k problematice života na Českobudějovicku v osudovém roce 1938. DP je též přesvědčivým svědectvím o autorově zaujetí tématem s následně vyjádřenou snahou o sdělení získaných poznatků! Na prameny navazuje i soupis vydaných pramenů a náležitě obsáhlá literatura. Také v seznamu pramenů a literatury, neshledávám žádných nedostatků či chyb. Autorův výklad a text je logický a přehledný. Veškeré černobílé přílohy, pečlivě a kvalitně zpracované a uvedené na konci DP, jej velmi vhodně doplňují.

Konstatuji proto, že diplomant Jan Michl zásady historikova řemesla řádně zvládl, včetně poznámkového aparátu, který činí 351 poznámek pod čarou! Také formální stránka je, vzhledem ke stránkovému rozsahu, bez podstatných vad na kráse. S potěšením proto předloženou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou **v ý b o r n ě**.

České Budějovice 2. 5. 2006

PhDr. et PaedDr. Jiří DVOŘÁK, Ph.D., v. r.